

***Ocupacions humanes reiterades al llarg del temps:
excavació arqueològica de l'Abric de Les Obagues de
Ratera.***

Gassiot Ballbè, Ermengol (Departament de Prehistòria, Universitat Autònoma de Barcelona)
Díaz Bonilla, Sara (Departament de Prehistòria, Universitat Autònoma de Barcelona)
Mazzucco, Niccolò (Laboratori d'Arqueologia i Antropologia, Institutció Milà i Fontanals – CSIC)

XI jornades sobre recerca

al parc nacional d'aigüestortes i estany de sant maurici

Boí, 17, 18 i 19 d'octubre de 2018

Ocupacions humanes reiterades al llarg del temps: excavació arqueològica de l'Abric de Les Obagues de Ratera.

Gassiot Ballbè, Ermengol (Departament de Prehistòria, Universitat Autònoma de Barcelona)

Díaz Bonilla, Sara (Departament de Prehistòria, Universitat Autònoma de Barcelona)

Mazzucco, Niccolò (Laboratori d'Arqueologia i Antropologia, Institutció Milà i Fontanals – CSIC)

Quinze anys de recerques arqueològiques al Parc Nacional han proporcionat abundant informació del poblament humà d'aquesta àrea dels Pirineus al llarg de pràcticament tot l'Holocè. Prop de 350 jaciments conformen un mapa de vestigis arqueològics dispersos per pràcticament tota l'àrea del Parc. Les seves cronologies són diverses i, en conjunt, cobreixen un interval temporal dels darrers 10.000 anys.

Fig. 1. Imatge de l'emplaçament de l'abric i, al fons, l'Estany de Les Obagues de Ratera.

Un d'ells és el petit Abric de Les Obagues de Ratera. Situat a 2320 m. d'altitud a la vall del mateix nom, aquest jaciment es configura a partir de

l'ocupació de l'espai existent a sota d'un gran bloc erràtic a la part baixa del vessant. Va ser documentat per primer cop durant les prospeccions de superfície de l'any 2005, moment en el que s'hi va dur a terme una petita cata estratigràfica que va confirmar que, a banda de les restes d'època contemporània visibles en superfície, la petita cavitat contenia vestigis anteriors. Una datació de C^{14} va proporcionar una cronologia d'entre 4895 i 4640 anys d'antiguitat a un estrat que contenia restes de ceràmica feta a mà.

L'any 2015 es va iniciar l'excavació de l'abric, amb la finalitat d'estudiar un petit assentament d'alçada de finals del Neolític, una època en que arqueològicament es constata una expansió cap a zones altes del poblament precedent i, a nivell paleoecològic, es fan evidents afectacions antròpiques en els paisatges vegetals. La seva excavació s'ha allargat, finalment, fins l'any 2017. Les tres campanyes de treball de camp han comptat amb la participació econòmica del Parc Nacional.

Fig. 2. Un moment en l'excavació de l'any 2017, de l'interior i l'exterior de l'abric.

L'excavació de l'Abric de Les Obagues de Ratera ha facilitat uns resultats espectaculars, tenint les dimensions de l'abric, i altament sorprenents. De manera resumida, es pot concloure que ha posat sobre la taula que aquest petit abric, situat en una vall pedregosa, exposada als vents del nord i nord-oest i amb una limitada producció d'herba, amagava una seqüència

d'ocupació molt més extensa en el temps i intensa del que inicialment es podia pensar. Fins ara, hi havia la imatge de que aquests petits abrics rocosos sovint contenien ocupacions arqueològiques però amb seqüències que tendien a representar una o poques fases d'ocupació, per bé que internament cadascuna d'aquestes fases pogués reflectir una reiteració d'ocupacions, potser estacionals, en un determinat espai de temps. Les dades obtingudes aquí mostren una situació ben diferent. L'Abric d'Obagues de Ratera, situat poc per sobre els 2.300 m., va ser objecte d'una intensa ocupació durant gran part de l'Holocè. Tant la datació obtinguda l'any 2005 a la petita cata que s'hi va fer, com els materials recuperats enguany mostren que l'inici d'aquesta seqüència va tenir lloc durant el Neolític. No obstant, les característiques dels materials lítics tallats de la primera de les fases d'ocupació, designada com el Conjunt 13, mostren similituds amb contextos més antics que la datació d'inicis del Tercer Mil·lenni obtingudes l'any 2005, com ara el nivell inferior del jaciment d'Osca Forcas II.

Fig. 3. Làmina de sílex recuperada durant l'exhumació del Conjunt 11.

A data d'avui, amb datacions radiocarbòniques i excavades en extensió, al jaciment s'han documentat les següents fases d'ocupació o conjunts estratigràfics:

- Conjunt 1, del s. XX.

- Conjunt 2, molt possiblement del s. XIX.
- Conjunt 4, datat entre 550 i 650 calANE i, per tant, d'època visigòtica
- Conjunt 5, amb una datació associada al seu mur de pedra d'entre 790 i 530 calANE. S'adscriu a finals de l'Edat del Bronze o inicis de l'Edat del ferro.
- Conjunt 6, associat a un parell d'estructures de combustió definides per cercles de petits clastes de granit que, de moment, encara no s'han datat.
- Conjunt 7, associada a una estructura de combustió definida per un cercle de pedres i datada en 1190-1000 calANE, en l'Edat del Bronze tardà.
- Conjunt 8, de la que se n'ha documentat un fogar directament sobre el terra a l'interior de l'abric i una àrea de combustió més a prop de la cornisa contra un bloc de granit. Té una cronologia de 1380-1130 calANE, de mitjans de l'Edat del bronze.
- Conjunt 9, amb una àrea de fogar a l'interior i vinculada a un nivell de talla lítica de sílex, datada en 1735-1565 calANE.

Per sota, es confirma la presència de dues fases d'ocupació anteriors:

- Conjunt 11, associada a una estructura de combustió i amb una considerable presència de restes lítiques, entre elles làmines i geomètrics. Podria correspondre a l'ocupació de l'abric a finals del Neolític (inicis III Mil·lenni, finals del IV Mil·lenni).
- Conjunt 13, amb la construcció d'un petit mur de delimitació de l'abric i un forn. Podria situar-se, cronològicament, a inicis del Vè Mil·lenni cal ANE, tot i que aquest és un punt totalment hipotètic.

Una dada remarcable, a més, de la seqüència obtinguda és que aporta informació d'un període pel qual, en general, destacava la dificultat de localitzar espais d'hàbitat dins del Parc Nacional, el comprés entre el 2300 i 300 calANE. Aquí, en canvi, s'ha pogut documentar una reiteració en l'ocupació de l'indret durant el II Mil·lenni i inicis del I Mil·lenni calANE que ofereix certa llum sobre una fase del poblament d'aquesta zona de la serralada pirinenca pràcticament desconeguda a l'actualitat.

En definitiva, l'abric d'Obagues de Ratera va ser ocupat com a mínim en dues fases diferenciades del Neolític, durant gran part de l'Edat de Bronze i fins inicis de l'Edat del Ferro, en època visigòtica i, després, durant els s. XIX i XX. Les dades derivades de l'estudi de materials incrementarà de forma destacada la informació resultant de les campanyes de treball de camp.